

הקדמה

"לך אֶזְבַּח זֶבַח תּוֹדָה וּבִשְׁם יי אֶקְרָא". יי שמרת ראשי, אודה לך יושב צדק, חייני קיימני, ברך נפשי שמחני למען מעוז היכלך. אודה לך א-ל חי על כל החסדים שעשית עימדי וזיכיתני לעבודתך ולהדר תורתך בארץ החיים.

דוד מלך ישראל פתח את ספרו הגדול בפסוק: "אֲשֶׁרִי הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא הֵלֵךְ בְּעֵצַת רְשָׁעִים וּבְדַרְךְ חַטָּאִים לֹא עָמַד וּבְמוֹשֵׁב לִצְיִים לֹא יָשָׁב, כִּי אִם בְּתוֹרַת יי חָפְצוֹ וּבְתוֹרָתוֹ יִהְיֶה יוֹמָם וְלַיְלָה" (תהלים א, א-ב). על פסוק זה אמר רבא: "לעולם ילמד אדם תורה ואחר כך יהגה, שנאמר: 'בתורת יי', והדר 'ובתורתו יהגה'" (ע"ז ט). ופירש רש"י: "ילמד אדם - מרבו עד שתהא גירסת התלמוד ופירושו שגורה לו בפיו. ואחר כך יהגה - יעיין בתלמודו לדמות מילתא למילתא להקשות ולתרץ, ובראשונה לא יעשה כן שמא יבטל, והרב לא ימצא לו כל שעה, ועוד לאחר ששנה הרבה הוא מתיישב בתלמודו ומתרץ לעצמו דבר הקשה". ולכאורה קשה, מנין ש"תורת יי" היא הפנמת הלימוד 'עד שתהא גירסת התלמוד ופירושו שגורה לו בפיו', האין לימוד העיון, או לימוד באופן שהתורה אינה 'שגורה לו בפיו', תורת ה'?

ותו, איתא בסנהדרין (טז): "תניא: היה רבי מאיר אומר: הלומד תורה ואינו מלמדה - זה הוא 'דבר יי בזה'. רבי נתן אומר: כל מי שאינו משגיח על המשנה. רבי נהוראי אומר: כל שאפשר לעסוק בתורה ואינו עוסק. רבי ישמעאל אומר: זה העובד עבודה זרה". ויש להקשות: בשלמא לרבי מאיר דאמר: הלומד תורה ואינו מלמדה, אדם כזה מראה שאין התורה מספיק חשובה לו ללמדה לאחרים - ניחא שהוא מבזה את דבר ה'; ולרבי נהוראי נמי דאמר: כל שאפשר לעסוק בתורה ואינו עוסק, אדם כזה מראה שאין התורה מספיק חשובה לו ללומדה; ורבי ישמעאל נמי פשיטא שעבודת עבודה זרה היא 'דבר יי בזה'; אלא לרבי נתן שאמר: "כל מי שאינו משגיח על המשנה", הרי אותו אדם לומד תורה, רק אינו משגיח על המשנה ולכאורה הוא עוסק בדבר ה' ואינו מבזהו?! ואין לומר שרבי נתן קאי על אדם שאינו לומד תורה; שהרי אלו דברי רבי נהוראי שאמר: "כל שאפשר לעסוק בתורה ואינו עוסק"! אם כן, צריך עיון מדוע אדם הלומד 'עיון' כל היום ורק אינו משגיח על המשנה נקרא "דבר יי בזה"?!?

נראה לי שיש למשול משל המסביר את ההבדל בין אדם הלומד עיון מתוך בקיאות בתורה לאדם הלומד עיון ללא בקיאות. אדם הבקי בתורה למה הוא דומה? לשני חברים טובים שמכירים שנים רבות. היכרותם רבת השנים הביאה אותם לידי כך שכאשר חבר אחד אומר דבר חברו כבר יודע לסיימו. או לחילופין האחד רואה דבר, וחברו כבר יודע את דעתו על דבר זה - אין לך קשר והיכרות גדולים מזה. מאידך, אדם הלומד עיון ללא בקיאות דומה לשני בני אדם שאינם מכירים אלא שעה אחת. כאשר אומר הראשון דבר, והשני מסיימו, הראשון מגיב: "לא לזאת הייתה כוונתי". רואה הראשון דבר כל שהוא, והשני מנחש מה דעתו של הראשון, והוא מגיב: "לא ולא, זו לא דעתי! לא ולא, זו לא כוונתי! מדוע על סמך היכרות כל כך קצרה אתה כבר מנסה לנחש את דברי!"

והנה גם בלימוד התורה אנחנו מבקשים להגיע למציאות בה אנחנו כל כך מכירים את ה' יתברך, עד שנוכל לדעת מה רצונו, וזאת נעשה על ידי דימוי מילתא למילתא. אחרי שאנחנו מכירים מקומות בהם הוא מפרש את רצונו, נוכל לדייק מהו רצונו כאשר הוא אינו מפורש. כמה זה משמח את ה' לראות את בנו עוסקים בתורתו על מנת להכירו כל כך עד כדי שידעו מה רצונו בכל מקום ומקום! כי הזיכרון וההיכר מביאים את השמחה הגדולה ביותר - "שעשוע", כמו שכתוב (ירמיהו לא, טז): "הֲבֵן יִקִּיר לִי אֶפְרַיִם אִם יִלְדֵי שְׁעִשְׁעִים כִּי מֵדִי